

J. W. GOETHE PROMATRAJUĆA SNAGA SUĐENJA¹

preveli s njemačkog jezika
GORAN BAKSA
HRVOJE BAKSA
Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu
goranbaksa@hotmail.com
sonny0310@hotmail.com

Kada sam nastojao Kantovo učenje, ako već ne potpuno razumjeti, onda barem po mogućnosti koristiti, katkad bih pomišljao da je taj dragocjeni čovjek postupao vragolasto ironijski u tome što se ponekad doimalo da nastoji krajnje ograničiti moć spoznaje, a ponekad je jednim uzgredim znakom upućivao preko granica koje je sâm povukao. On je dakako morao primijetiti kako nadmeno i razmetljivo čovjek postupa kada se ugodno, opremljen s malo iskustava, odmah nepromišljeno odriče i brzopleto nešto utvrđuje, kao da zrikavca koji mu trčkara kroz mozak nastoji prikačiti na predmete. Zbog toga naš učitelj ograničava svog mislitelja na reflektirajuću diskurzivnu snagu suđenja, a određujuću mu posve zabranjuje. No potom, nakon što nas je dovoljno stjerao u kut, čak doveo do očaja, on se odlučuje na najliberalnija očitovanja i prepušta nam da po vlastitom nahođenju upotrebljavamo slobodu koju on donekle priznaje. U tom smislu mi je sljedeće mjesto bilo najznačajnije:

„No mi sebi možemo zamišljati i razum, koji ide k posebnome od *sintetičko-općega* (zora cjeline kao takve) tj. od cjeline k dijelovima, jer nije poput našega diskurzivan, nego intuitivan... Pri tome također nije potrebno dokazati da je moguć takav *intellectus archetypus*, nego samo to da nas uspoređivanje našega diskurzivnog razuma, kojemu su potrebne slike (*intellectus ectypus*), i slučajnosti takve osobine dovodi do one ideje (*intellectus archetypus*) pa da ta ideja i ne sadrži neko proturječje.”²

Čini se doduše da autor ovdje ukazuje na božanski razum, samo ako bismo se mi u onom čudorednom, vjerom u Boga, krepost i besmrtnost uzdigli u jednu gornju regiju i približili prvome biću: tako bi zacijelo mogao biti isti slučaj u onom intelektualnom, da se zrenjem uvijek stvarajuće prirode učinimo dostojnima za duhovno sudjelovanje u njenim produkcijama. Ako sam isprva nesvjesno i iz nutarnjeg poriva neumorno prodirao u ono uzorno, tipsko, pa mi

1 „Anschauende Urteilskraft” – prvi put tiskano u svesku: *Zur Morphologie* I, 2, 1820. Prijevod prema izdanju: J. W. Goethe, *Werke. Hamburger Ausgabe in 14 Bänden*, Bd. 13, *Naturwissenschaftliche Schriften* I, str. 30–31. – Nap. prev.

2 Kant, Immanuel, *Kritika moći suđenja*, prev. Viktor D. Sonnenfeld, Naprijed, Zagreb, 1976, str. 245–247. – Nap. prev.

---

se čak posrećilo izgraditi jedan prirodi primjeren prikaz, onda me odsad ništa nije moglo priječiti da odvažno krenem u *pustolovinu uma*, kako ju sâm starac iz Königsberga naziva.